

CAPITOLUL I

INTRODUCERE ÎN DREPTUL CONSTITUȚIONAL

1. Scurte considerații privind sistemul dreptului

Dreptul apare ca un sistem compus din totalitatea normelor juridice dintr-un stat, adică totalitatea regulilor de conduită generale și obligatorii, impersonale, stabilite sau recunoscute de către stat și care exprimă voința acestuia, a căror respectare obligatorie este asigurată de forța de constrângere a statului, respectiv de anumite organe statale create în acest scop.

Normele juridice au scopul de a reglementa conduita oamenilor într-o societate și stabilesc, totodată, drepturile și obligațiile acestora, atât în relațiile dintre ei, cât și în relațiile dintre aceștia și stat.

În literatura de specialitate se arată că „dreptul apare ca fiind ansamblul regulilor asigurate și garantate de către stat, care au ca scop organizarea și disciplinarea comportamentului uman în principalele relații din societate, într-un climat specific manifestării coexistenței libertăților, apărării drepturilor esențiale ale omului și justiției sociale.”¹

În cadrul sistemului de drept normele juridice sunt grupate în ramuri de drept care cuprind norme juridice care reglementează relațiile sociale dintr-un anumit domeniu. Astfel avem de exemplu: ramura de dreptul civil, ramura de dreptul penal, ramura de drept constituțional și instituții politice, ramura de dreptul administrativ, ramura de drept financiar etc.

Normele juridice din cuprinsul unei ramuri de drept sunt grupate și ele în raport de relațiile sociale înrudite pe care le reglementează, în instituții de drept numite și instituții juridice. De exemplu: instituția prescripției sau cea a moștenirii în ramura de drept civil, instituția cetățeniei în ramura de drept dreptul constituțional și instituții politice etc.

La rândul său dreptul se împarte în drept public și în drept privat. Această distincția își are originea în dreptul roman, criteriul de delimitare fiind acela al intereselor ocrotite.

¹ N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Editura Actami, București, 1996, p. 97.

Juris-consultul roman Ulpian arăta că: „Dreptul public este cel care privește situația unei probleme romane, dreptul privat, cel care privește folosul câte unei singure persoane”².

Dreptul public este format din acele norme juridice care au ca obiect reglementarea relațiilor sociale privind organizarea puterilor statului, raporturile dintre guvernanți și dintre aceștia și guvernați, raporturile dintre state, celelalte relații sociale care se referă la apărarea socială, la muncă, precum și la relațiile financiare ori bancare. În sfera dreptului public intră de exemplu: drept constituțional, drept administrativ, drept penal, drept financiar, drept internațional public ș.a.

Dreptul privat cuprinde acele norme juridice care reglementează relațiile sociale patrimoniale și cele personale nepatrimoniale, la care participă persoane fizice sau persoane juridice, private. Dreptul privat este format din drept civil, dreptul familiei, drept comercial ș.a.

2. Dreptul constituțional - ramură a dreptului public

2.1. Definiție

Dreptul constituțional este o ramură importantă a dreptului public deoarece prin normele sale reglementează cele mai importante relații sociale fundamentale și coordonează modul de reglementare a relațiilor din toate celelalte ramuri de drept.

Obiectul principal de studiu al dreptului constituțional îl reprezintă constituția care este legea fundamentală a statului. Constituția se află în vârful ierarhiei actelor normative dintr-un stat, motiv pentru care toate acestea din urmă sunt subordonate legii fundamentale și trebuie să fie elaborate în concordanță cu dispozițiile constituționale.

În literatura de specialitate au fost exprimate mai multe opinii cu privire la definiția dreptului constituțional.

Astfel, într-o opinie se arată că „dreptul constituțional este acela care formulează în principii, organizează în proceduri și consolidează în instituții regimul politic al unei țări, prin norme specifice adoptate de organul legiuitor”³.

² „Publicum ins quod ad statum rei Romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem pertinet” - Institutiile, din *Corpus iuris civilis, De iustitia et de iure*, IV.

³ I. Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul român și în dreptul comparat*, Editura C.H. Beck, București, 2006, p. 23.

Într-o altă opinie,⁴ dreptul constituțional „este acea ramură a dreptului unitar formată din normele juridice care reglementează relațiile sociale fundamentale ce apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării stărilor de putere”.

Dreptul constituțional a mai fost definit ca fiind ansamblul normelor juridice care reglementează forma de stat, forma de guvernământ, organizarea și funcționarea parlamentului, raporturile acestuia cu celelalte organe ale statului, inclusiv cu orice alt obiect, dacă sunt consacrate prin însuși textul constituției.⁵

În definirea noțiunii de drept constituțional și împărțind opinia altor autori, considerăm că trebuie să se facă referire și la drepturile și libertățile fundamentale ale omului, deoarece în obiectul de studiu al dreptului constituțional intră și relațiile sociale care reglementează drepturile și libertățile fundamentale.

Prin urmare, apreciem că *dreptul constituțional este format din ansamblul normelor juridice care reglementează relațiile sociale fundamentale privind organizarea statală, organizarea puterilor în stat și raporturile dintre acestea, organizarea și funcționarea autorităților de stat, statutul cetățenilor, drepturile și libertățile cetățenești, precum și modalitățile de garantare a acestora.*

Ca ramură a sistemului de drept, „dreptul constituțional reprezintă la rândul său un sistem de norme și instituții juridice, care, în raport cu sistemul căruia îi aparține, apar ca subsisteme ale acestuia, ca părți ale întregului. Dreptul constituțional nu numai că juridicizează organizarea și exercitarea puterii, dar chiar o subordonează dreptului.”⁶

2.2. Normele și raporturile de drept constituțional

Normele juridice de drept constituțional reglementează conduita oamenilor în relațiile sociale care apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării puterii politice.

Normele constituționale au caracter fundamental întrucât reglementează cele mai importante relații sociale și în principal, sunt incluse în constituție. Din acest fapt, rezultă forța juridică supremă a normelor juridice de drept constituțional.

Consecință este că toate celelalte norme juridice ce alcătuiesc celelalte ramuri de drept sunt subordonate normelor constituționale și, prin urmare, trebuie să se conformeze acestora.

⁴ I. Muraru, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Actami, București, 1997, p. 19.

⁵ T. Drăganu, *Drept constituțional și instituții politice – Tratat elementar*, vol. I, Editura Lumina Lex, București, 1998, p. 39.

⁶ I. Deleanu, *op.cit.*, p. 19.

Cerința conformității cu dispozițiile constituționale nu vizează numai conținutul celorlalte acte normative, ci și activitatea de aplicare a normelor constituției prin acte individuale și măsuri concrete, care, de asemenea, nu poate fi decât conformă cu dispozițiile legii fundamentale.⁷

De asemenea, normele constituționale sunt imperative, adică obligatorii pentru destinatarii acestora.

Raporturile de drept constituțional sunt acele relații sociale, reglementate juridicește care se stabilesc în procesul instaurării, menținerii și exercitării puterii politice.

În general, raportul juridic este o relație socială reglementată de norma juridică. Raportul juridic se stabilește numai între oameni, fie luați în mod individual – persoane fizice sau fie organizați în colective – persoane juridice. Este un raport social deoarece este legat de viața și activitatea oamenilor în societate și un raport de voință, deoarece în cadrul său se întâlnesc două voințe și anume: pe de o parte voința statului, exprimată în norme juridice și pe de altă parte voința participanților la raportul juridic.

Întâlnirea celor două voințe ia aspectul unei colaborări, dar poate apărea și ca o confruntare de voințe, în condițiile în care subiecții nu-și subordonează voința și acțiunile individuale față de conduita prescrisă în conținutul perceptiv al normelor de drept.⁸

În cadrul raportului juridic participanții apar ca titulari de drepturi și obligații reciproce. Participanții la raportul juridic se numesc subiecte de drept, conținutul raportului juridic este format din ansamblul drepturilor și obligațiilor reciproce ale subiectelor de drept din cadrul acestui raport, iar obiectul raportului juridic îl formează conduita umană la care se referă conținutul raportului, adică acțiunile subiectelor de drept.

2.3. Subiectele raporturilor de drept constituțional

Subiecte ale raporturilor juridice sunt numai oamenii, fie luați în mod individual – persoane fizice, fie grupați în organizații – persoane juridice.

Pentru a fi subiect de drept, persoana fizică trebuie să aibă capacitate juridică.⁹ Capacitatea juridică desemnează aptitudinea generală și abstractă a persoanei de a avea drepturi și obligații în cadrul raportului juridic.

⁷ *Idem*, p. 18.

⁸ N. Popa, *op.cit.*, 293.

⁹ A se vedea art. 34 și urm. din *Codul civil*.